

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 20 stycznia 2016 r.

Pozycja 48

POSTANOWIENIE z dnia 5 listopada 2015 r. Sygn. akt Ts 264/15

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Sławomira Wronkowska-Jaśkiewicz,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej W.W. w sprawie zgodności:

art. 394² § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1, w związku z art. 45 ust. 1, w związku z art. 32 i w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej z 24 lipca 2015 r. W.W. (dalej: skarżący) wystąpił o stwierdzenie, że art. 394² § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.; dalej: k.p.c.) w zakresie, w jakim uniemożliwia „faktyczną” dwuinstancyjną kontrolę nad orzeczeniem sądu drugiej instancji w przedmiocie wniosku o zwolnienie strony skarżącej od ponoszenia kosztów sądowych – wydającym w tej kwestii orzeczenie jako sąd pierwszej instancji – bez wywołania nieodwracalnych negatywnych konsekwencji w postaci odrzucenia skargi kasacyjnej, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1, w związku z art. 45 ust. 1, w związku z art. 32 i w związku z art. 2 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została wniesiona do Trybunału na podstawie następującej sprawy. Wyrokiem z grudnia 2012 r. Sąd Rejonowy w P. zasądził od skarżącego (komornika sądowego) na rzecz Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego w W. kwotę 67 043,16 zł wraz z ustawowymi odsetkami. Należność ta stanowiła kwotę zwrotu odszkodowania, które Skarb Państwa zapłacił za niezgodne z prawem działanie skarżącego. W wyroku z kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy w P. (dalej: Sąd Okręgowy w P.) oddalił apelację skarżącego. Od tego orzeczenia skarżący wniósł skargę kasacyjną, zaś odrębnym pismem procesowym złożył wniosek o zwolnienie go od opłaty od tej skargi. Postanowieniem z sierpnia 2014 r. Sąd Okręgowy w P. oddalił wniosek, z kolei postanowieniem z sierpnia 2014 r. odmówił sporządzenia uzasadnienia tego rozstrzygnięcia. Postanowieniem z sierpnia 2014 r. Sąd Okręgowy w P. odrzucił skargę kasacyjną z powodu nieuiszczenia przez skarżącego należnej opłaty. Na to orzeczenie skarżący wniósł do Sądu Najwyższego zażalenie, w którym zakwestionował postanowienie Sądu Okręgowego w P. z sierpnia 2014 r., a także – m.in. na podstawie

art. 380 k.p.c. – wystąpił o poddanie kontroli orzeczeń tego sądu z sierpnia 2014 r. Postanowieniem z lutego 2015 r. Sąd Najwyższy oddalił zażalenie skarżącego. Orzeczenie to, wraz z uzasadnieniem, zostało doręczone pełnomocnikowi skarżącego 27 kwietnia 2015 r.

W zarządzeniu z września 2015 r. (doręczonym pełnomocnikowi 23 września 2015 r.) sędzia Trybunału Konstytucyjnego wezwał pełnomocnika skarżącego do uzupełnienia braków formalnych skargi konstytucyjnej, tj. do podania adresu skarżącego i doręczenia pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia skargi konstytucyjnej i reprezentowania skarżącego w postępowaniu przed Trybunałem. W piśmie z 25 września 2015 r. (data nadania) skarżący wskazał adres swojego zamieszkania. Do pisma dołączył ponadto pełnomocnictwo, o którym mowa w zarządzeniu.

Jak zarzucił skarżący, art. 394² § 1 k.p.c. na skutek pominięcia legislacyjnego uniemożliwił mu wniesienie zażalenia na postanowienie oddalające wnioski o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej wydane po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji. W ten sposób – według niego – przepis ten naruszył prawo do „skutecznego wniesienia środka odwoławczego”, ze względu bowiem na to, że w sytuacji, w której skarżący nie uiścił opłaty, Sąd Najwyższy odrzucił skargę na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. W ocenie skarżącego, nie miał on więc z tego powodu możliwości dochodzenia swych praw w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Na podstawie art. 138 w związku z art. 139 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064; dalej: ustawa o TK z 2015 r.) z dniem 30 sierpnia 2015 r. utraciła moc ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK). Zgodnie z art. 134 pkt 1 ustawy o TK z 2015 r. w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy w postępowaniu przed Trybunałem w zakresie dotyczącym wstępnego rozpoznania stosuje się przepisy dotychczasowe, tzn. przepisy ustawy o TK. Rozpatrywana skarga konstytucyjna została wniesiona przed dniem wejścia w życie ustawy o TK z 2015 r., dlatego do jej wstępnej kontroli zastosowanie mają przepisy ustawy o TK.

Skarga konstytucyjna jest sformalizowanym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności lub praw. Jej merytoryczne rozpoznanie jest uzależnione od spełnienia warunków wynikających zarówno z art. 79 ust. 1 Konstytucji, jak i z art. 46 oraz 47 ustawy o TK. Skargom konstytucyjnym niespełniającym tych warunków oraz skargom oczywiście bezzasadnym Trybunał Konstytucyjny odmawia nadania dalszego biegu.

W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji przedmiotem skargi konstytucyjnej może być ustawa lub inny akt normatywny, na podstawie których sąd lub organ administracji publicznej orzekły ostatecznie o wolnościach lub prawach skarżącego albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Przedmiotem skargi może być zatem tylko przepis będący normatywną podstawą ostatecznego orzeczenia wydanego w sprawie, w związku z którą wniesiono skargę konstytucyjną.

Skarżący zakwestionował zgodność z Konstytucją art. 394² § 1 k.p.c. w brzmieniu: „Na postanowienia sądu drugiej instancji, których przedmiotem są oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego, zwrot kosztów procesu, zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka, odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia, przysługuje zażalenie do innego składu tego sądu, z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji”.

Trybunał stwierdza, że powyższy przepis nie był podstawą orzeczenia, z którym skarżący łączy naruszenie swych praw, tj. postanowienia Sądu Najwyższego z lutego 2015 r. Na-

leży zauważyć, że orzeczenie to zostało wydane po rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego w P. z sierpnia 2014 r. Oczywiście jest więc to, że podstawą orzekania Sądu Najwyższego w sprawie skarżącego nie mógł być zaskarżony przepis, mówi on bowiem o postanowieniach sądu drugiej instancji, na które przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu (tzw. zażalenie poziome, odwołanie poziome), a nie do Sądu Najwyższego.

Postanowienie z lutego 2015 r. było oparte na art. 394¹ § 1 k.p.c. To bowiem zgodnie z tym przepisem zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje m.in. na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną. Podstawą prawną orzeczenia, w związku z którym skarżący wniósł skargę do Trybunału, był także art. 380 k.p.c. Stanowi on, że sąd drugiej instancji, na wniosek strony, rozpoznaje również te postanowienia sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, ale miały wpływ na rozstrzygnięcie spraw. Trybunał przypomina, że w zażaleniu na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej skarżący wystąpił o poddanie kontroli przez Sąd Najwyższy także rozstrzygnięcia o odmowie zwolnienia go od opłaty od skargi kasacyjnej.

Analizowana skarga konstytucyjna nie spełnia zatem podstawowego warunku określonego w art. 79 ust. 1 Konstytucji. Wydanie w jej sprawie merytorycznego orzeczenia jest więc niedopuszczalne.

Okoliczność ta jest – zgodnie z art. 49 w związku z art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK – podstawą odmowy nadania rozpatrywanej skardze dalszego biegu.

Niezależnie od powyższego należy mieć na względzie to, że przedstawiony w skardze problem konstytucyjny był już przedmiotem merytorycznej oceny Trybunału. Wyrokiem z 31 marca 2009 r. (SK 19/08, OTK ZU nr 3/A/2009, poz. 23) Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 394¹ § 2 k.p.c. (*verba legis*: „W sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna, zażalenie przysługuje także na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 398¹, a także postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji”) w zakresie, w jakim „uniemożliwia zaskarżenie postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych wydanego po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji”, jest zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji. Jak orzekł ponadto Trybunał: „konstytucyjne standardy sprawiedliwej procedury sądowej wymagają, aby strony i uczestnicy postępowania mogli wnosić środki zaskarżenia od postanowień w kwestii zwolnienia od kosztów postępowania wydawanych przez sąd pierwszej instancji. Konstytucyjne standardy sprawiedliwej procedury nie nakazują natomiast przyznania stronom i uczestnikom postępowania środków zaskarżenia od postanowień w kwestii zwolnienia od kosztów postępowania wydanych po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji”.

W tym stanie rzeczy Trybunał postanowił jak w sentencji.